

REGISTERBLAD

Namn och datum: Mattias Jansson (981022, 990203), Karin Ek (981029)

OMRÅDE AV RIKSINTRESSE FÖR NATURVÅRD I STOCKHOLMS LÄN

Områdesnummer och namn:

NRO01027 BRAKMAREN – STORMYRA – HAMMARBERGET

Kommun: Tyresö (0138)

Kartblad: 10I SO

Area: Ca 125 ha varav 115 ha land 10 ha vatten

Naturgeografisk region: 25 c Sörmlands och norra Götalands skärgårdar

Regionindelning för sjöar och vattendrag: Huvudavrinningsområde 62/63

Landskapsformer: Sprickdalslandskap

Riksvärde

Ädellövskog	Flora
	Fauna
Vattendrag	Fauna

Värdeområde: Områdets ädellövskog med rik lundvegetation har synnerligen höga botaniska kvaliteter bl. a. i form av sällsynta lundgräs. Vegetationen påvisar en kontinuitet från den postglaciala värmetiden, bibehållen genom senare kulturpåverkan. Området har också stor betydelse för hålhäckande fåglar och vedlevande insekter. Brakmarsbäcken, Stormyrabäcken och Mörkdalsbäcken som mynnar i Brakmaren har en mycket värdefull bottenfauna. I vattendragen förekommer den mycket ovanliga dagsländan *Siphonurus armatus*.

Huvudkriterier: C, D

Förutsättningar för bevarande: För att upprätthålla områdets botaniska värden krävs att ädellövskogsområdena bevaras. Skogsbestånden får inte slutavverkas. Viss skogsskötsel, t. ex. röjning av granuppslag i ädellövbestånd kan dock behövas för att bibehålla naturvärdena. Enstaka stora ekar kan behöva friröjas. Ingrepp eller förändringar i markanvändningen såsom skogsavverkning, dikning, bebyggelse eller tillkomst av större friluftslivsanläggningar kan skada områdets naturvärden. Skogsbrynen och de öppna markerna är betydelsefulla inslag i området. Insamling av t. ex. insekter eller lavar bör undvikas i större omfattning.

För att bevara förekomsterna av dagsländan *Siphonurus armatus* krävs troligen kalkning av vattendragen. Vattenreglering, vattenuttag, skogsavverkning längs stränder, åkerbruk utan skyddszon mot vattendraget, avloppsutsläpp och uträtning av vattendrag kan skada naturvärdet. Åtgärder som markavvattning, avverkning, markberedning, förorening och gödning bör undvikas i tillrinningsområdet.

Säkerställande: Större delen av området är skyddat som naturreservat (Tyresta samt Hammarbergets naturreservat).

Områdets huvuddrag: Brakmaren är en vik som via Storängsfladen har samband med Kalvfjärden. Omedelbart söder och sydväst om Brakmaren vidtar Åva friluftsområde. Det skyddsvärda området omfattar i stora drag omgivningarna kring Brakmaren, Sandudden, Hammarberget samt dalstråken söder och öster om gården Stormyra. Vid Sandudden och Hammarberget finns stora koncentrationer av ädellövskog. Tidigare bestod en stor del av området av lövängar med bl a ek och hassel som under 1800-talets stora jordbruksreformer odlades upp eller överfördes till betesmarker. Lövinslaget bibehölls troligen på betesmarkerna eftersom ädellövträden övervägande är mycket gamla. Åker, blandskog och hållmarkstallskog är andra naturtyper som gör området variationsrikt. Även i klippbranter och skogsbryn inom hela området finns ett påtagligt inslag av ädla lövträd.

Inom området återfinns man en mycket exklusiv flora som i stor utsträckning består av värmekrävande sydliga arter. De fem sällsynta lundgräsen skogskorn, strävlost, långsvingel, lundslok och lundskäfting är några av dessa arter som troligen har kontinuitet i området sedan den postglaciala värmepåslaget. Av ovanligare örter kan nämnas lundviol, underviol, vippärt, myska, tandrot och skogsknipprot. Lav- och svampfloran i området är ovanligt rik och har inslag av ovanliga arter som tårtofsskivling, skumticka, kortskäftad ärgspik, aspgelélav, klosterlav och skuggorangelav.

Sandudden är en bergrygg som är täckt av tall och ek. I sluttningarna med ek, lönn och hassel växer tät bestånd av lundelm och strävlost samt vårärt, hässle- och nässelklocka, tandrot, lundbräsma och skogsknipprot. På en strandäng söder om Sandudden växer bl a kärrviol och myskgräs.

Hammarberget, som i söder domineras av ädellövskog och i norr och väster av örtrik blandskog, hyser arter som krussilja, skogslök, vippärt, lok- och smånunneört, vätteros, myska, tandrot, underviol och långsvingel. Ovanför Hammarbergets branter finns öppna marker som betas; "Hammarängen". De sydvästvända branterna är mycket artrika. I branten öster om Sandudden finner man strutbräken, bäckbräsma och gullpudra. På sina håll förekommer i ädellövbestånden enstaka större granar samt uppslag av ung gran.

Väster om Stormyra gård höjer sig den kalkhaltiga berggrunden i en nästan lodrätt klippbrant. Branten täcks av mossor varav några är kalkgynnade arter. Nedanför branten finns en liten kalkkälla där det bl. a. växer springkorn och bäckbräsma, samt fickmossa, rutlungmossa, näckmossa och grön sköldmossa.

Områdets insektsfauna har inte undersökts systematiskt, men ädellövmiljöerna kan generellt antas ha ett rikt insektsliv och fynd har gjorts av den mindre vanliga guldbaggsarten *Cetonia lugubris*. Många hålhäckande fågelarter förekommer i området. Bland dessa kan nämnas mindre hackspett, kattuggla, gröngöling, göktyta och skogsduva. Brakmarsbäcken, Stormyrabäcken och Mörkdalsbäcken mynnar alla i Brakmaren. I de tre bäckarna förekommer den mycket ovanliga dagsländan *Siphonurus armatus*. Fynd av arten har gjorts på ytterligare några lokaler i regionen, men i övrigt finns inga säkra uppgifter om förekomst av arten i landet.

Anmärkningar: Området ingår i Länsstyrelsens naturvårdsprogram (objektnummer 38.07). Området berörs av riksintresse för friluftsliv (nr F AB 7). Stormyrabäcken ingår i det regionala miljöövervakningsprogrammet med provtagningar en gång i månaden i två lokaler i bäcken. Syftet är att studera avrinningen från brukad skogsmark.

Det avgränsade området omfattar endast de nedre delarna av de värdefulla vattendragen Brakmarsbäcken, Stormyrabäcken och Mörkdalsbäcken.

Referenser

- Botaniska sällskapet i Stockholm*. 1991: Hotade lavar på Södertörn, Tyresö kommun.
- Eriksson, G*, 1993. De viktigaste lokalerna i Tyresö inom Projekt hotade arter på Södertörn 1991-92. Tyresö kommun (brev).
- Eriksson, G*, 1994: Naturvärden i Tyresö 1994. Tyresö kommun (opublicerat).
- Holmberg, P*, 1996: Översiktlig inventering av *Siphonurus armatus* i bäckar runt Brakmaren i Tyresö, samt några övriga bäckar i Stockholms län 960606. pH Limnokonsult HB (opublicerat).
- Lingdell, P-E och Engblom E*, 1991: Vattenkvaliteten i några sjöar och vattendrag i Stockholms län. Bedömning utifrån bottenfaunans sammansättning. Länsstyrelsen i Stockholms län, Rapport 1991:16.
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1977: Inventering av botaniskt värdefulla områden i Stockholms län utförd av Lars-Erik Kers. Planeringsavdelningen/Naturvårdsenheten, Stockholm.
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1983: Naturvårdsprogram för Stockholms län, del 1. Skyddsvärda områden för naturvård och friluftsliv. Naturvårdsenheten, Stockholm.
- Länsstyrelsen i Stockholms län*, 1996: Naturkatalog för Stockholms län (remissupplaga).
- Tyresö kommun*, 1981: Naturinventering utförd av Lars-Gunnar Brävander och My Laurell.